

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Filipa Dienstbiera, soudkyně Mgr. Lenky Bahýřové a soudce JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **H. S. M. D.**, zastoupeného advokátem Mgr. Pavolem Kehlem, sídlem Panská 6, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 10. 2018, č. j. OAM-232/ZA-ZA11-K10-2018, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 10. 2019, č. j. 30 Az 34/2018 - 114,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 10. 2019, č. j. 30 Az 34/2018 - 114, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Pavolu Kehlovi, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 12 342 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předcházející průběh řízení

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) se kasační stížností domáhal zrušení v záhlaví označeného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 10. 2018, č. j. OAM-232/ZA-ZA11-K10-2018 (dále též jen „rozhodnutí žalovaného“). Tímto rozhodnutím

žalovaný neudělil stěžovateli mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v relevantním znění (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Ze správního spisu vyplývá, že k žádosti o udělení mezinárodní ochrany podané dne 8. 3. 2018 stěžovatel mj. uvedl, že je státním příslušníkem Irácké republiky, kurdské národnosti, náboženského vyznání zerdüs, naposledy žil v Kirkúku. Z Iráku odletěl 16. 4. 2017 do Vídně na české turistické vízum. Do ČR byl transferován na základě dublinského nařízení ze SRN, kam odcestoval za svým strýcem. K důvodům podání žádosti uvedl, že v Iráku studoval IT techniku (školu dokončil 2016), do práce za ním přišel radikální islámský učitel z jeho původní školy, který mu nabídl spolupráci s tzv. islámským státem, a to kvůli jeho zkušenostem s počítači. Stěžovatel ho odmítl, řekl mu, že má jiné náboženství a islámu nevěří. Onen islámský učitel ho obvinil z ateismu a dal mu týden na to, aby začal spolupracovat s tzv. islámským státem a stal se řádným muslimem. Stěžovatel ho na místě odmítl, poté ale začaly telefonické výhrůžky. Později mu bylo vyhrožováno smrtí (setnutím hlavy) a po dvou dnech ho přepadli dva neznámí lidé na ulici, pořežali ho nějakým sklem a utekli. Stěžovatel šel incident oznámit na policii, policie následně onoho radikálního učitele zatkla (na začátku roku 2017). Výhrůžky však pokračovaly, útočníci volali stěžovatelovu otci, házeli vzkazy přes plot. Stěžovatel proto odešel z domova ke strýci, stále mu však bylo vyhrožováno telefonicky, proto se rozhodl odjet do EU.

[3] Žalovaný při svém rozhodování vycházel (jak uvedl ve svém rozhodnutí) především z výpovědi stěžovatele, jím doložených materiálů (osvědčení o iráckém občanství, irácký občanský průkaz), a dále informací shromážděných žalovaným ohledně politické a ekonomické situace a stavu dodržování lidských práv v Iráku, konkrétně: informace OAMP, Situace v zemi - Politická a bezpečnostní situace, vnitřně vysídlené osoby, návraty, současný vývoj ze dne 1. 6. 2018, informace OAMP: Bezpečnostní a politická situace v zemi – stav: březen 2018 ze dne 6. 3. 2018, výroční zprávy Amnesty International 2018 ze dne 22. 2. 2018, výroční zprávy Human Rights Watch 2018 ze dne 18. 1. 2018, Zprávy Ministerstva zahraničních věcí Velké Británie o lidských právech a demokracii za rok 2016 – kapitola VI: prioritní země z hlediska lidských práv - Irák ze dne 20. 7. 2017, zprávy Freedom House – Svoboda ve světě 2018 z ledna 2018, informace Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) – Irák: Relevantní informace o zemi původu pro vyhodnocení dostupnosti alternativy vnitřního útěku nebo přesídlení (IFA/IRA) ze dne 12. 4. 2017, informace ČTK: Irák ohlásil konečnou porážku tzv. islámského státu na svém území ze dne 9. 12. 2017, informace ČTK: Řadu měsíců po osvobození Mosulu se stále pohřešuje 11 000 lidí ze dne 11. 3. 2018, informace ČTK: Američtí vojáci zůstanou v Iráku, dokud se země nestabilizuje ze dne 19. 8. 2018 a informace MZV ČR, č. j. 98835/2015-LPTP (Situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, návrat do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí) ze dne 23. 6. 2015.

[4] Ve vztahu k § 12 písm. a) zákona o azylu žalovaný učinil závěr, že stěžovatel neuvedl žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly jeho pronásledování za uplatňování politických práv. Sdělil totiž, že se nikdy politicky neangažoval a o politiku se nezajímá, neuvedl, že by zastával nějaké politické přesvědčení či byl členem nějaké politické strany. O žádných potížích v zemi původu v této souvislosti se nezmiňoval.

pokračování

[5] Ve vztahu k § 12 písm. b) zákona o azylu žalovaný nedospěl k závěru, že by stěžovatel mohl ve vlasti pociťovat obavu z pronásledování z některého z azylově relevantních důvodů, či že by mu toto pronásledování hrozilo. Výpovědi stěžovatele vyhodnotil žalovaný tak, že hlavní motiv žádosti stěžovatele, resp. tvrzené obavy o život, souvisí s výhrůžným a nátlakovým jednáním vůči jeho osobě ze strany radikálního učitele a dalších lidí napojených na tzv. islámský stát. Stěžovatel však podle žalovaného nenaplnil hned několik podmínek vymezených v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 5. 2009, č. j. 5 Azs 36/2008 – 119. Jednak měl žalovaný za to, že problémy s radikály (tj. soukromými osobami) nelze pod definici pronásledování podřadit (jedno fyzické napadení rozhodně nedosahuje požadované intenzity, opakovanosti a charakteru). Dále je toho názoru, že problémy s původci spočívaly předně v tom, že stěžovatele chtěli na svou stranu získat jako odborníka na IT, nikoliv v nevraživosti založené na náboženském přesvědčení. Podle žalovaného byl stěžovatel pro útočníky zájmovou osobou, pokud by mělo jít o diskriminaci na základě náboženství, stěžovatel by jistě nebyl vyzýván ke kooperaci s islamisty jako počítačový expert. Žalovaný rovněž uvedl, že v zemi původu existuje účinná ochrana ze strany státu před trestnými činy soukromých osob, o čemž svědčí též postup policie v návaznosti na nahlášení incidentu stěžovatelem (zatčení radikálního učitele). Vyjádřil však zároveň jisté pochybnosti o tom, zda se stěžovatel na státní orgány ve své vlasti vůbec obrátil, neboť nejprve (v prvotním poskytnutí údajů) sdělil, že se na policii obrátil poté, co byl napaden neznámými lidmi na ulici a v rámci pohovoru dle protokolu vypověděl, že byl napaden neznámými lidmi z toho důvodu, že udal učitele na policii; tyto dvě výrokové konstrukce se dle žalovaného vyvracejí. Žalovaný dále podrobně rekapituloval zjištěné informace k bezpečnostní situaci v zemi a zabýval se též možností vnitřního přesídlení stěžovatele mimo místo jeho trvalého bydliště, které s ohledem na osobu stěžovatele a stabilizovanou bezpečnostní situaci na celém území Iráku shledal jako možným a vhodným.

[6] V rámci úvah o doplňkové ochraně žalovaný nenalezl žádné skutečnosti, na jejichž základě by stěžovateli mohla v případě návratu do vlasti hrozit vážná újma ve smyslu § 14a odst. 2 zákona o azylu. Stěžovatel pochází z oblasti, která nebyla samozvaným islámským státem vůbec ovládána, žalovaný neshledal, že by stěžovateli nějaké reálné nebezpečí hrozilo. Původci výhrůžek a napadení stěžovatele jsou soukromými osobami, jejichž trestné činy jsou v zemi původu účinně řešeny, ochrana ze strany policie nebyla stěžovateli odmítnuta. Možnost porušení čl. 3 Úmluvy shledal žalovaný ve vztahu k osobě stěžovatele pouze otázkou naprosté nahodilosti a nepředvídatelnosti. Žalovaný poukázal rovněž na možnost stěžovatele případně využít vnitřního přesídlení.

[7] Ve vztahu k újmě způsobené svévolným násilím v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu dle § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu žalovaný zdůraznil, že v prosinci 2017 vyhlásil irácký premiér definitivní porážku teroristické organizace tzv. islámského státu v Iráku, a to jak v Mosulu, tak v západní části země, kam členové IS prchali; armáda oznámila, že celý Irák byl osvobozen. Dle názoru žalovaného se Irák nenachází v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu. Jakkoli i v současné době v omezené míře dochází k bezpečnostním incidentům, nejedná se o celoplošně rozšířené nerozlišující násilí.

[8] Proti rozhodnutí žalovaného podal stěžovatel žalobu, kterou Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“) v záhlaví označeným rozsudkem zamítl jako nedůvodnou poté, co se ztotožnil ve všech podstatných závěrech s žalovaným. Rovněž mj. poukázal na rozpory ve výpovědi stěžovatele (i ve srovnání s tím, co stěžovatel uváděl v řízení před soudem) a rovněž neshledal příčinnou souvislost mezi tvrzeným pronásledováním stěžovatele a nemožností se účinně bránit v zemi původu.

[9] K hrozbě vážné újmy dle § 14 odst. 2 písm. c) zákona o azylu krajský soud uvedl, že pokud ozbrojený konflikt není tzv. totálním konfliktem, cizinec musí prokázat dostatečnou míru individualizace, a to např. tím, že prokáže, (1) že již utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám způsobení vážné újmy ve smyslu čl. 4 odst. 4 tzv. kvalifikační směrnice; (2) že ozbrojený konflikt probíhá právě v tom regionu jeho země původu, ve kterém skutečně pobýval, a že nemůže nalézt účinnou ochranu v jiné části země; či (3) že jsou u něj dány jiné faktory (ať už osobní, rodinné či jiné), které zvyšují riziko, že terčem svévolného (nerozlišujícího) násilí bude právě on (srov. rozsudek ze dne 13. 3. 2009, č. j. 5 Azs 28/2008 – 68).

[10] Krajský soud v tomto směru upozornil na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2019, č. j. 1 Azs 389/2018 – 38, kterým bylo potvrzeno, že v Irácké republice v současné době, po porážce tzv. islámského státu, neprobíhá mezinárodní nebo vnitřní ozbrojený konflikt ve smyslu uvedeného ustanovení zákona o azylu, což odpovídá též podkladům shromážděným ve spise. Krajský soud se dále vyjádřil k doplněným úryvkům a informačním zdrojům uvedeným v žalobě, které dokreslují situaci v Iráku (stěžovatel na jednání u krajského soudu předložil zprávu EASO z června 2019). Krajský soud dal stěžovateli za pravdu, že situace v Iráku je složitá a vzhledem k nedávným bojům představuje křehkou bezpečnostní situaci, nicméně ze shromážděných materiálů zcela zřetelně vyplynulo, že v zemi neprobíhá občanská válka ani konflikt s jinou zemí, státním jednotkám se podařilo dobýt zbývající území a centra, která byla pod nadvládou tzv. islámského státu, bezpečnostní podmínky se stále zlepšují, počty incidentů a jejich obětí v Iráku nadále klesají; nejedná se tedy o celoplošně rozšířené násilí. Nelze tedy ani konstatovat, že by stěžovatel mohl být potenciálním terčem útoků či násilí.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[11] Stěžovatel v kasační stížnosti uplatnil důvody vymezené v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Uvedl, že důvodem podání jeho žádosti byly výhrůžky radikálních islámistů, neboť odmítl konvertovat k islámu a nepřijal nabídku spolupráce s tzv. islámským státem. Závěr žalovaného, že jednání, jehož byl stěžovatel cílem, nenaplnuje pojem „pronásledování“ dle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. 12. 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále jen „kvalifikační směrnice“), není řádně odůvodněn, neboť stěžovatel jasně uváděl, že byl telefonicky a fyzicky napaden (pořezán), zároveň zažíval též psychické útrapy (permanentní stres). Dle stěžovatele mělo pronásledování jeho osoby též politický rozměr, což žalovaný dostatečně

pokračování

nezkoumal, nezabýval se dostatečně ani odůvodněností obav z budoucího pronásledování stěžovatele, účinností ochrany stěžovatele ze strany státu (výhrůžky smrti pokračovaly i po zatčení jednoho z pachatelů) a nedostatečně zjistil skutkový stav ohledně bezpečnostní situace v zemi původu stěžovatele.

[12] Podle stěžovatele shromážděné informace nevypovídají o skutečném stavu, kdy vláda nemá totální kontrolu nad celým svým územím. Stěžovatel nesouhlasí ani se závěrem žalovaného o neexistenci ozbrojeného konfliktu v Iráku a v důsledku toho s nesprávným závěrem o neudělení doplňkové ochrany stěžovateli podle § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu. Ze skutečnosti, že irácký premiér po dobytí Mosulu vyhlásil definitivní porážku tzv. islámského státu nelze automaticky dovozovat závěr, že na území Iráku již neprobíhá vnitřní ozbrojený konflikt, neboť aktivita tzv. islámského státu na území Iráku přetrvává. I teroristický sebevražedný útok lze přitom považovat za zdroj nerozlišujícího násilí.

[13] Stěžovatel rovněž mj. poukázal na stanovisko UNHCR k návratům do Iráku ze dne 14. 11. 2016, vyzývající státy, aby se zdržely násilného návratu Iráčanů pocházejících z oblastí Iráku, jež jsou postiženy vojenskými akcemi či nestabilní po převzetí zpět z moci tzv. islámského státu. Podle stěžovatele je doba, která uplynula od porážky tzv. islámského státu krátká a situace je nepředvídatelná. Dále uvedl, že před krajským soudem předložil zprávu EASO (Country Guidance Iraq) z června roku 2019, ze které vyplývá, že v Iráku probíhá několik překrývajících se vnitřních ozbrojených konfliktů, zejména mezi iráckou vládou a tzv. islámským státem. Dále z této zprávy vyplývá, že v Iráku se nadále pohybuje 15 – 17 000 aktivních bojovníků tzv. islámského státu. Nemohl se tedy ztotožnit s hodnocením krajského soudu, že situace v zemi původu je poměrně stabilní. Stěžovatel přitom pochází z Kirkúku – tedy oblasti, která je přímo zasažena boji mezi tzv. islámským státem a iráckou vládou.

[14] Krajský soud podle jeho názoru aproboval nezákonné a nepřezkoumatelné rozhodnutí žalovaného. Nesouhlasí se závěrem, že by bylo možno jeho výpověď považovat za nevěrohodnou. K tomu připomněl, že řízení o žádosti bylo zahájeno dne 8. 3. 2018 a dne 14. 3. 2018 proběhla výpověď před žalovaným. Řízení u soudu proběhlo po cca roce a půl od tohoto data, a proto si již stěžovatel nevybavil všechny detaily zcela přesně tak, jak se odehrály. Svoji roli hraje jak plynutí času, tak snaha stěžovatele „vytěsnit“ traumatizující události. Nešlo nadto o rozpory natolik výrazné, aby podpořily závěr, že si stěžovatel tvrzené útoky vymyslel. Má proto za to, že krajský soud porušil čl. 46 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU, pokud nevzal v potaz nové skutečnosti předložené před soudem. Stěžovatel rovněž předložil fotografie dokumentující jeho zranění po napadení v Iráku, jež dosud neměl ve své dispozici.

[15] Stěžovatel dále namítl, že právní zástupce, který mu byl ustanoven pro řízení o kasační stížnosti, dosud neměl možnost seznámit se s komplexním spisovým materiálem. Požádal tedy Nejvyšší správní soud, aby byl z tohoto důvodu opětovně vyzván k doplnění kasační stížnosti poté, co bude jeho právnímu zástupci umožněno se seznámit se správním spisem. Nejvyšší správní soud jeho žádosti vyhověl a stěžovatel v prodloužené lhůtě pro doplnění kasační stížnosti nad rámec již uvedeného poukázal na to, že se stěžovatelem byl řádný pohovor veden pouze jednou, prvním „pohovorem“ bylo pouze bazální pojednání o důvodech, pro které stěžovatel o udělení mezinárodní ochrany žádá; poukazované rozpory

ve výpovědích stěžovatele je proto nutno posuzovat rovněž v tomto kontextu. Nadto nejde o žádné dramatické rozdíly, které by zpochybňovaly skutečnost, že stěžovatel byl fyzicky napaden a že mu islamistický učitel vyhrožoval, pokud nekonvertuje k islámu.

[16] Stěžovatel považuje za splněnou podmínku přijatelnosti kasační stížnosti a zároveň je přesvědčen o její důvodnosti. Dle jeho názoru nebyla dosud judikturně zpracována problematika důsledků zprávy EASO na hodnocení bezpečnostní situace v zemi původu stěžovatele a problematika aplikace čl. 46 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU, kdy k předložení nové skutečnosti (zde fotografie dokumentující zranění stěžovatele) dojde teprve v řízení o kasační stížnosti.

[17] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti popírá její oprávněnost, své rozhodnutí, jakož i napadený rozsudek, považuje za vydané v souladu s právními předpisy a v podrobnostech odkazuje na odůvodnění svého rozhodnutí. Je přesvědčen, že případ stěžovatele posuzoval ve všech souvislostech, zabýval se všemi skutečnostmi, které v průběhu správního řízení stěžovatel uvedl, a opatřil si potřebné podklady a objektivní informace pro rozhodnutí a nadále setrvává na přijatých závěrech. Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost pro nepřijatelnost odmítl, případně zamítl.

III. Posouzení kasační stížnosti

[18] Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[19] Nejvyšší správní soud se ve smyslu § 104a s. ř. s. dále zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, v němž judikoval, že o přijatelnou kasační stížnost se dle uvedeného rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec nebo nebyly plně vyřešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[20] Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je přijatelná, neboť stěžovatel v tomto případě namítá taková zásadní pochybení krajského soudu, která by mohla mít dopad do jeho hmotněprávního postavení a která nelze z hlediska posouzení přijatelnosti kasační stížnosti *prima facie* vyloučit. Jedná se zejména o nedostatečné zohlednění aktuálních informací o bezpečnostní situaci v zemi původu stěžovatele, které byly předloženy v řízení před krajským soudem, ve spojení s individuálními okolnostmi případu.

pokračování

[21] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou, že krajský soud dostatečně nezohlednil aktuální informace o zemi původu, které stěžovatel předložil v řízení před krajským soudem, a to konkrétně zprávy EASO (European Asylum Support Office) k Iráku z roku 2019. Přesné a aktuální informace z různých zdrojů o státu, jehož je žadatel o udělení mezinárodní ochrany státním občanem, jsou totiž jedním ze stěžejních podkladů pro vydání rozhodnutí žalovaného [§ 23 písm. c) zákona o azylu]. Tyto informace o zemi původu musejí být v maximální možné míře (1) relevantní, (2) důvěryhodné a vyvážené, (3) aktuální a ověřené z různých zdrojů a (4) transparentní a dohledatelné (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008 - 81, č. 1825/2009 Sb. NSS). Zastaralá je *„taková zpráva, která obsahuje informace, které v důsledku změny okolností v období mezi vypracováním zprávy a jejím použitím již nejsou aktuální, neboť situace, již zpráva popisuje, je již zcela jiná. Pokud se podstatně změní situace, může být zastaralá i zpráva stará pouhý týden, a pokud je situace stabilní, může být použitelná i zpráva stará několik let“* (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2017 č. j. 45 Az 21/2016 - 55, č. 3714/2018 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2020 č. j. 6 Azs 109/2019 - 74). Nejvyšší správní soud též připomíná, že odpovědnost za náležité zjištění reálií o zemi původu leží na státu, tedy primárně žalovaném [srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2005, č. j. 5 Azs 116/2005 - 58 či ze dne 25. 4. 2019, č. j. 5 Azs 207/2017 - 36 a čl. 10 odst. 3 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. 6. 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“)].

[22] Nejvyšší správní soud připomíná, že podle ustálené judikatury vychází soud při přezkumu rozhodnutí správního orgánu ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Z uvedeného pravidla však existuje výjimka mj. v případě existence právní normy, jež má před uvedeným ustanovením aplikační přednost (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 4. 2011, č. j. 5 Azs 3/2011 - 131). Takovou normou je právě čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice, podle něhož musí účinný opravný prostředek proti rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu obsahovat úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice, a to alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně. V případě České republiky jsou tedy ve správním soudnictví krajské soudy povinny v plném rozsahu přezkoumat rozhodnutí žalovaného po skutkové i právní stránce (k tomu viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2018, č. j. 5 Azs 156/2018 - 27, ze dne 6. 12. 2018 č. j. 5 Azs 250/2018 - 27. Článek 46 odst. 3 procedurální směrnice přitom vyžaduje, aby krajský soud zohlednil skutečnosti, které nastaly až po vydání rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany, neboť jeho účelem je *„zamezit nesprávnému posouzení situace žadatelů ve světle aktuálních poměrů a závažných změn situace v zemi jejich původu či jejich osobních poměrů“* (cit. z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2015, č. j. 10 Azs 194/2015 - 32).

[23] Žalobce v žalobě namítl nepodloženost závěrů žalovaného, že tzv. islámský stát byl úplně poražen, a že vláda má kontrolu nad celým svým územím, resp. že v Iráku neexistuje ozbrojený konflikt [k tomu poukázal mj. na rozsudek Soudního dvora EU ze dne 30. 1. 2014 ve věci C - 285/12, Diakité, který se zabýval výkladem čl. 15 písm. c)

kvalifikační směrnice, a další judikaturu]. Dále stěžovatel v žalobě citoval informace ze zpráv o zemi svého původu za roky 2016 – 2018, z nichž podle jeho názoru bylo možné jednoznačně dovodit závěr o neexistenci probíhajícího ozbrojeného konfliktu v Iráku. U jednání krajského soudu pak stěžovatel předložil zprávu EASO k Iráku z června 2019, která byla předložena k nahlédnutí zástupkyni žalovaného. Ta uvedla, že z důvodu obsáhlosti této zprávy a vzhledem ke skutečnosti, že je psána v anglickém jazyce, se k ní nemůže blíže vyjádřit. Zástupce stěžovatele následně u jednání relevantní pasáže zprávy volnou formou přeložil (mj. uvedl, že *„v Iráku probíhá několik překrývajících se vnitřních ozbrojených konfliktů, zejména konflikt mezi iráckou vládou a islámským státem, části Iráku jsou zasázeny mezinárodním ozbrojeným konfliktem zahrnujícím Turecko ...v Iráku zůstává 15 až 17 000 aktivních bojovníků islámského státu, kteří nadále pokračují v útocích, přičemž zpráva výslovně zmiňuje Kirkúk jako jednu z nejvýše zasázených oblastí ...dostupnost vnitřní ochrany ve většině oblastí severního s středního Iráku, včetně sporných území, je omezena, a obecně nesplňuje požadavky článku 7 kvalifikační směrnice...“*).

[24] Soudní spis neobsahuje záznam z jednání krajského soudu. Z protokolu o jednání u krajského soudu ze dne 15. 10. 2019 nicméně není zcela zřejmé, jakým způsobem o tomto důkazu, který stěžovatel zjevně předložil na podporu svých tvrzení, krajský soud rozhodl. Krajský soud se s obsahem zprávy EASO zjevně neseznámil, pracoval pouze s úryvky této zprávy, které zástupce stěžovatele u jednání volně přednesl. V odůvodnění napadeného rozsudku pak ke stěžovatelem předložené zprávě EASO uvedl, že *„v souladu s aktuálnějšími materiály poskytnutými žalobcem pak dává žalobci za pravdu v tom, že situace v Iráku je složitá a vzhledem k nedávným bojům představuje křehkou bezpečnostní situaci“*, dále však zůstal na závěrech žalovaného, že *„v zemi neprobíhá občanská válka, ani konflikt s jinou zemí, státním jednotkám se podařilo dobýt zbývající území a centra, která byla pod nadvládou Islámského státu. Bezpečnostní podmínky se stále zlepšují. Počty incidentů a jejich obětí v Iráku nadále klesají. Nejedná se o celoplošně rozšířené násilí“*.

[25] Krajskému soudu je nutno jednak vytnout, že o stěžovatelem předložené zprávě, která se týkala aktuální situace v zemi původu stěžovatele (což krajský soud potvrdil), řádně nerozhodl jako o důkazu, jak vyžaduje § 52 odst. 1 s. ř. s. Dále, že ze záznamu o jednání nebo z protokolu o jednání musí být mj. zřejmý průběh dokazování (srov. § 49 odst. 13 s. ř. s.). V jednání před krajským soudem byl pořízen pouze protokol, z něhož však není zřejmé, zda byl předloženou listinou proveden důkaz. I pokud by bylo možné akceptovat, že krajský soud považoval tuto zprávu za důkaz relevantní (což by bylo s ohledem na její obsah a s ohledem na povinnost krajského soudu v tomto typu řízení, jak byly výše vylíčeny, jistě na místě), tento důkaz řádně neprovedl. Důkaz listinou se podle § 129 občanského soudního řádu provede tak, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah, případně předloží účastníkům k nahlédnutí, je-li to postačující. Dle protokolu z jednání však vyplývá, že krajský soud se s touto listinou ani sám neseznámil a vycházel pouze z jejích úryvků, jak je přednesl (volně přeložil) zástupce stěžovatele u jednání. Rovněž nelze akceptovat ani postup, že se s tímto důkazem nemohl řádně seznámit žalovaný, resp. jeho zástupce (z důvodu rozsáhlosti a cizojazyčného znění listiny).

[26] Předložení relevantního důkazu (byť až) u jednání nemůže být překážkou řádného postupu soudu – tj. že soud o tomto důkazu rozhodne a pokud rozhodne o jeho provedení,

pokračování

řádně jej provede a poskytne dostatečný prostor účastníkům řízení k tomu, aby se k tomuto důkazu mohli vyjádřit. Překážkou takového postupu nemůže být ani skutečnost, že k důkazu předložený dokument má značný rozsah a je vyhotoven v cizím jazyce. V takovém případě musí soud uvážit, zda a případně u jaké části listiny zajistí překlad, přičemž platí, že je-li provedení důkazu listinou pro rozhodnutí ve věci důležité, měl by soud vždy sám zajistit překlad této listiny (shodně viz Kühn, Z. Kocourek, T. a kol. *Soudní řád správní. Komentář*. Praha - Wolters Kluwer, 2019, komentář k § 52, bod 37). Uvedená procesní pochybení krajského soudu představují vadu, která by mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí žalovaného, a proto bylo nutné přistoupit ke kasaci napadeného rozsudku.

[27] K tomu je nutno poukázat na recentní judikaturu Nejvyššího správního soudu k proměnám bezpečnostní situace v Iráku a jejího vlivu na posouzení podmínek pro udělení doplňkové ochrany ve smyslu § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2021, č. j. 6 Azs 390/2020 – 25 a zde odkazovanou judikaturu, či rozsudek ze dne 18. 3. 2021, č. j. 9 Azs 304/2020). Tato rozhodnutí poukazují právě na skutečnosti zdůrazňované stěžovatelem, tj. že zprávy popisující vývoj událostí v Iráku v letech 2017 a 2018, využívané žalovaným, již není možné z důvodů neustále se proměňující situace v Iráku považovat za aktuální. Citovanou část napadeného rozsudku, v níž se krajský soud věnoval skutečností uvedeným v předložené zprávě EASO (resp. pouze v úryvcích z této zprávy, přednesených zástupcem stěžovatele), zároveň bez ohledu na výše uvedené procesní vady nelze považovat za řádné vyhodnocení tohoto důkazu, a to i ve vazbě na konkrétní žalobní námitky k aktuální bezpečnostní situaci v zemi původu.

[28] Nutno uvést, že bez aktuálních informací o zemi původu nelze žádost o mezinárodní ochranu řádně (komplexně) posoudit, zejména s ohledem na prospektivní povahu tohoto rozhodování. Pro účely dalšího řízení nicméně Nejvyšší správní soud přesto považuje za vhodné vyjádřit se k některým otázkám, proti jejichž posouzení ze strany žalovaného (a krajského soudu) stěžovatel brojil a u nichž takové posouzení možné bylo - bez ohledu na dosud řádně neprovedené zohlednění aktuálního vývoje situace v zemi původu stěžovatele ze strany krajského soudu.

[29] Nejvyšší správní soud se tedy zabýval otázkou věrohodnosti výpovědi stěžovatele o důvodech, které jej vedly k podání žádosti. Žalovaný na základě výskytu „značných rozporů“ ve výpovědích stěžovatele zpochybnil jeho tvrzení, že se na státní orgány ve své vlasti obrátil (s. 7 rozhodnutí žalovaného), což v něm vzbudilo pochybnosti o pravdivosti jím předloženého azylového příběhu. Krajský soud pak ve shledaných rozporech vůbec spatřoval důvod k pochybnostem o hlavní příčině stěžovatelova rozhodnutí opustit vlast (bod 32 napadeného rozsudku).

[30] Nutno připomenout, že v řízení ve věcech mezinárodní ochrany obecně platí, že výpověď žadatele je zpravidla stěžejním důkazním prostředkem, kterým žadatel prokazuje pronásledování. Je přitom povinností správního orgánu, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědi žadatele o azyl vyvracejí či zpochybňují (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 – 57). Pokud se tedy žadatel po celou dobu řízení ve věci mezinárodní

ochrany drží jedné dějové linie, jeho výpovědi lze i přes drobné nesrovnalosti označit za konzistentní a za souladné s dostupnými informacemi o zemi původu, pak je třeba z takové výpovědi vycházet (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2008, č. j. 2 Azs 49/2008 – 83).

[31] Nejvyšší správní soud musí přisvědčit stěžovateli, že rozpory v jeho výpovědích, na něž žalovaný a krajský soud poukazovali, ke zpochybnění věrohodnosti příběhu stěžovatele, resp. důvodů, pro které se rozhodl vycestovat ze země původu, bez dalšího vést nemohou. Žalovaný a krajský soud stěžovateli vytkli, že nejprve uvedl, že se na policii obrátil poté, co byl napaden neznámými lidmi na ulici, a podle protokolu o výpovědi uvedl, že byl napaden neznámými lidmi z toho důvodu, že udal učitele na policii. K tomu je nutno uvést, že pokud důvody tohoto rozporu žalovaný v průběhu pohovoru blíže nezjišťoval a stěžovatel tyto rozpory na dotaz soudu u jednání vysvětlil tím, že na policii byl dvakrát, nejedná se o rozpory, jež by mohly zpochybnit věrohodnost výpovědi stěžovatele jako celku či její jednotlivé aspekty. Stěžovatelův příběh se nijak nevymyká obecným informacím o jeho vlasti, žalovaný nepochybnil skutečnost, že stěžovatel vyznává jiné náboženství než islám, ani jiné podstatné okolnosti pro posouzení jeho žádosti (že odmítl spolupracovat s tzv. islámským státem, že byl fyzicky napaden, že mu bylo vyhrožováno). Žalovaným zpochybňované tvrzení stěžovatele, že se obrátil na policii, je navíc v rozhodnutí žalovaného využito jako argument pro závěr, že v zemi původu má zajištěnu účinnou možnost ochrany ze strany státu proti původcům trestné činnosti (pokud policie konala a radikálního učitele zatkla). Lze mít tedy za to, že zde nebyly pochybnosti o věrohodnosti výpovědi stěžovatele ze strany krajského soudu a žalovaného přesvědčivě zdůvodněny.

[32] Následně se Nejvyšší správní soud k námitce stěžovatele zabýval otázkou jeho pronásledování ve smyslu § 12 odst. 1 písm. b) zákona o azylu. Pronásledováním se podle § 2 odst. 4 zákona o azylu rozumí *„závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna průvodci pronásledování“*. Srov. též čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice, kterou zákon o azylu transponuje a podle níž (a) *bylo jednání považováno za pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ženevské úmluvy, musí být a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit, nebo b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).*

[33] Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Azs 36/2008 – 119 ze dne 28. 5. 2009 musí žadatel o azyl podle § 12 písm. b) zákona o azylu kumulativně splnit následující kritéria: „(1) musí se nacházet mimo zemi svého původu (tato podmínka není explicitně v zákoně o azylu stanovena, neboť se presumuje z povahy věci); (2) musí mít odůvodněný strach [viz § 12 písm. b) zákona o azylu]; (3) jemu hrozící újma musí dosahovat intenzity pronásledování [viz § 12 písm. b) zákona o azylu ve spojení s definicí pronásledování nyní zakotvenou v § 2 odst. 4 zákona o azylu]; (4) ochrana v zemi původu selhala (viz definice pronásledování nyní zakotvená v § 2 odst. 7 zákona o azylu); (5) musí být pronásledován z azylově relevantních důvodů [viz § 12 písm. b) zákona o azylu]; a (6)

pokračování

nesmí se na něj vztahovat vylučující klauzule (viz § 15 zákona o azylu).“ Žalovaný ve svém rozhodnutí jednak vyloučil, že by stěžovatelem popsané ataky ze strany radikálních islamistů bylo možné podřadit pod „pronásledování“, byl-li stěžovatel *v jednom případě napaden*. Žalovaný zároveň vyloučil, že by tyto ataky byly vedeny některým z azylově relevantních důvodů, neboť jako důvod identifikoval nezáměr stěžovatele o spolupráci s tzv. islámským státem.

[34] Podle čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice může být za pronásledování považováno mj. použití fyzického nebo psychického násilí. Za situace, kdy nebyla zpochybňována skutečnost, že stěžovatel byl napaden nejenom fyzicky (došlo k pořežení, které si vyžádalo lékařské ošetření) a rovněž mu bylo dle jeho tvrzení opakovaně přímo (ze strany radikálního učitele) i telefonicky vyhrožováno zabitím (useknutím hlavy), Nejvyšší správní soud se nemůže ztotožnit se závěrem žalovaného, že by uvedené (již realizované) útoky na osobu stěžovatele nebylo (minimálně ve svém souhrnu) možné podřadit pod uvedenou kategorii způsobů pronásledování. I pokud by vyvstaly pochybnosti o závažnosti jednoho násilného útoku na tělesnou nedotknutelnost stěžovatele, bylo nutno takový útok posuzovat ve spojení s opakovanými slovními útoky (výhrůžkami zabitím), které nutně ovlivnily duševní schopnosti samostatného rozhodování stěžovatele (ten uváděl, že v důsledku výhrůžek prakticky nevycházel z domu). Otázka, zda stěžovatel byl před vycestováním ze země původu vystaven újmě dosahující intenzity pronásledování, tedy nebyla ze strany žalovaného posouzena správně a krajský soud pochybil, pokud žalovaným přijaté úvahy bez dalšího potvrdil (odkazem na rozhodnutí žalovaného), aniž by jakkoli reagoval na námitky stěžovatele v žalobě.

[35] Nelze se ztotožnit ani se závěrem, že by útoky na stěžovatele ze strany soukromých osob (radikálních islamistů) nebyly provedeny z azylově relevantních důvodů. Jakkoli prvotním důvodem konfliktu bylo odmítnutí spolupráce s tzv. islámským státem, výhrůžky a fyzické napadení byly realizovány současně v reakci na přiznání stěžovatele, že je „ateista“, resp. že vyznává jinou víru. S ohledem na všeobecně známý postoj zastánců radikálního islámu k těm, kteří islám nevyznávají, resp. nejsou „pravými“ muslimy, lze přitom mít významné pochybnosti o závěru žalovaného, že důvodem útoků byla toliko snaha obrátit stěžovatele jakožto „zájmovou osobu“ na stranu tzv. islámského státu.

[36] Podle článku 10 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice *„pojem náboženství zahrnuje zejména zastávání teistických, neteistických a ateistických přesvědčení, účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, sám nebo společně s jinými, jiné náboženské akty nebo vyjádření názorů anebo formu osobního nebo společenského chování založeného na jakémkoli náboženském přesvědčení nebo přikázaného jakýmkoli náboženským přesvědčením“*. Kvalifikační směrnice tedy podává širokou definici pojmu „náboženství“, neboť začleňuje všechny jeho složky bez ohledu na to, zda jsou veřejné či soukromé, kolektivní či individuální (viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. 9. 2012, Německo v. Y a Z, C-71/11 a C-99/11, bod 63, srov. též čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie). Žadateli tedy lze poskytnout azyl pro odůvodněný strach z pronásledování z důvodu náboženství tehdy, *„jsou-li projevy náboženství nebo za určitých okolností i samotná příslušnost k určité náboženské komunitě či důsledky z těchto projevů a z této příslušnosti zřetelně plynoucí, přímým či zprostředkovaným důvodem ohrožení jeho života nebo svobody či důvodem opatření působících psychický nátlak nebo jiných obdobných jednání,*

pokud je provádí, podporují či trpí úřady země původu nebo pokud tato země není schopna odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před takovým jednáním. (...)“ (cit. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 4. 2008, č. j. 7 Azs 12/2008 – 98).

[37] Nejvyšší správní soud má za to, že žalovaný a krajský soud nesprávně vyhodnotili důvody, které vedly k útokům na stěžovatele ze strany islámských radikálů. Obava stěžovatele totiž má svůj základ v jeho nesouhlasu s ideologií tzv. islámského státu, resp. v tom, že nevyznává islám, ale zcela jiné náboženství (z pohledu radikálních islamistů je tedy ateistou). Nelze totiž předpokládat, že by stěžovatel s tzv. islámským státem spolupracoval, pokud by s jeho ideologií nesouhlasil či nebyl jejím přívržencem. V tomto případě obava stěžovatele z pronásledování přímo souvisí s jeho náboženským přesvědčením, neboť stěžejním důvodem pronásledování byla skutečnost, že stěžovatel má jinou víru než přívrženci tzv. islámského státu a této víry se nechce vzdát. Žalovaný a krajský soud proto pochybili, pokud důvody pronásledování stěžovatele nepovažovali za zjevně relevantní.

[38] V dalších ohledech posouzení žádosti stěžovatele [otázka pravděpodobnosti pronásledování stěžovatele po návratu do země původu, podmínky doplňkové ochrany podle § 14a odst. 2 písm. c) zákona o azylu, existence a dostupnost účinné ochrany, možnosti vnitřního přesídlení] je pak již nutno hodnotit ve vazbě na aktuální informace o zemi původu stěžovatele.

IV. Závěr a náklady řízení

[39] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že v postupu krajského soudu shledal vady v postupu při dokazování, které mohly mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, a proto napadený rozsudek pro uvedená pochybení v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil. V dalším řízení krajský soud vytýkané vady odstraní a zohlední též další pochybení, jichž se při posouzení rozhodnutí žalovaného dopustil.

[40] S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, ve kterém je krajský soud vázán shora vysloveným právním názorem (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[41] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[42] V řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 11. 6. 2020, č. j. 6 Azs 236/2019 - 33, ustanovil stěžovateli zástupce – advokáta Mgr. Pavla Kehla. V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát, přičemž je nutné vycházet z vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“).

pokračování

[43] Ustanovenému zástupci soud přiznal odměnu za tři úkony právní služby dle § 11 odst. 1 písm. b) a d) advokátního tarifu (první porada s klientem včetně přípravy a převzetí věci, doplnění kasační stížnosti a doplnění kasační stížnosti po seznámení se spisem). Platí, že za každý úkon právní služby náleží zástupci mimosmluvní odměna ve výši 3.100 Kč [§ 7 bod 5. a § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu]. Soud tedy přiznal zástupci stěžovatele odměnu ve výši 9.300 Kč a paušální náhradu hotových výdajů ve výši 3 x 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem 10.200 Kč. Jelikož je zástupce stěžovatele registrovaným plátcem DPH, zvýšil soud odměnu o částku 2.142 Kč, která odpovídá 21% sazbě této daně. Částka ve výši 12.342 Kč bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. května 2021

JUDr. Filip Dienstbier
předseda senátu